

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Оцінка ефективності розвитку підприємства

(назва навчальної дисципліни)

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
підготовки докторів філософії
зі спеціальності 071 "Облік і оподаткування"

2016 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, кафедра економіки підприємства та менеджменту

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: д.е.н., проф. Гонтарева І.В.

Обговорено та рекомендовано до затвердження Вченою радою "25" квітня 2016 року, протокол №9

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни "Оцінка ефективності розвитку підприємства" складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії зі спеціальності "Облік і оподаткування".

Предметом навчальної дисципліни є система знань, вмінь, і навичок щодо комплексної оцінки ефективності розвитку підприємства.

Міждисциплінарні зв'язки: Бухгалтерській облік, Економічний аналіз, Економіка підприємства, Фінансовий аналіз.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Теоретичні основи оцінки ефективності розвитку підприємства.
2. Оцінка системної ефективності розвитку підприємства.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни "Оцінка ефективності розвитку підприємства" є формування системи професійних компетентностей щодо формування системи професійних компетентностей щодо використання методів і інструментів комплексної оцінки ефективності розвитку підприємства.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни "Оцінка ефективності розвитку підприємства" є засвоєння сучасних підходів щодо оцінки ефективності та теоретичних засад комплексної оцінки ефективності розвитку; розвиток навичок практичного застосування технології оцінки ефективності розвитку підприємства; оволодіння методами й інструментами оцінки системної ефективності розвитку підприємства.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-наукової програми здобувачі освітньо-наукового ступеня "доктор філософії" набувають таких компетентностей:

здатність до використання теорії, концепцій, моделей і технології оцінки ефективності розвитку підприємства;

володіти прийомами оцінювання й формування умов ефективності розвитку підприємства.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин 5 кредитів ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи оцінки ефективності розвитку підприємства

Тема 1. Визначення понятійного апарату оцінки ефективності розвитку підприємства

Основні етапи формування комплексу економічних ефектів. Етап формування джерел економічних ефектів. Основні характеристики потоку функціональних перетворень. Основні елементи та процеси етапу розподілу та обміну. Характеристика етапу споживання. Матеріально-енергетичні потоки при формуванні комплексу економічних ефектів. Фінансові потоки при формуванні комплексу економічних ефектів. Інформаційні потоки при формуванні комплексу економічних ефектів.

Порівняльна характеристика понять "ефект" і "ефективність". Сутність поняття "ефект". Сутність поняття "ефективність". Взаємозв'язок між поняттями "ефект" і "ефективність". Інтенсивні фактори формування ефективності розвитку підприємства.

Понятійний апарат комплексного оцінювання ефективності розвитку підприємства. Визначення сутності і видів ефективності розвитку підприємства. Показники і критерій ефективності. Комплексне оцінювання ефективності розвитку підприємства.

Тема 2. Аналіз існуючих підходів щодо оцінки ефективності розвитку підприємства

Оцінка ефективності розвитку підприємства співвідношенням результату-витрати. Сутність підходу. Показники ефективності розвитку підприємства. Переваги застосування підходу. Недоліки та межі застосування.

Оцінка ефективності розвитку підприємства як здатності використовувати свій потенціал. Сутність підходу. Показники ефективності розвитку підприємства. Переваги застосування підходу. Недоліки та межі застосування.

Теорія ефективності. Оцінка ефективності розвитку підприємства на відповідність результатів цілям операції. Сутність підходу. Показники ефективності розвитку підприємства. Переваги застосування підходу. Недоліки та межі застосування.

Оцінка ефективності розвитку підприємства на основі стійкості розвитку. Сутність підходу. Показники ефективності розвитку підприємства. Переваги застосування підходу. Недоліки та межі застосування.

Оцінка ефективності розвитку підприємства як рівня задоволеності основних стейкхолдерів. Сутність підходу. Показники ефективності розвитку підприємства. Переваги застосування підходу. Недоліки та межі застосування.

Тема 3. Концепція оцінки системної ефективності розвитку підприємства

Основні положення концепції оцінки системної ефективності розвитку підприємства. Виявлення та узгодження індивідуальних та колективних прагнень стейкхолдерів. Врахування формальних і неформальних інституціональних обмежень. Формування інваріантної структури ефективності розвитку підприємства. Агрегування мір ефективності умов виникнення та відтворення ефектів при збереженні їхніх основних характеристик.

Система умов виникнення та відтворення економічних ефектів. Сутність поняття «системна ефективність». Коротка характеристика результативності. Коротка характеристика наявного потенціалу та економічності. Коротка характеристика функціональної організованості та оперативності. Властивості системності при оцінці ефективності розвитку підприємства.

Змістовий модуль 2. Оцінка системної ефективності розвитку підприємства

Тема 4. Структура моделі системної ефективності розвитку підприємства

Структура моделі системи умов ефективності розвитку підприємства. Взаємозв'язок процесів функціонування та розвитку. Структура моделі системи умов. Інформаційна характеристика умов ефективності розвитку підприємства. Структура функціонально-операційного центру як об'єкта управління ефективністю розвитку підприємства. Межі функціонально-операційного центру на різних рівнях підприємства.

Структура наявного потенціалу розвитку підприємства. Порівняльна характеристика підходів щодо оцінювання наявного потенціалу розвитку підприємства. Елементи наявного потенціалу як умови розвитку підприємства. Методичні підходи до оцінювання складових наявного потенціалу. Архітектоніка потенціалу.

Формування системи показників оцінювання результативності розвитку підприємств. Характеристика рівнів досягнення мети розвитку підприємства. Система показників оцінювання результативності підприємства.

Функціональна організованість процесу розвитку підприємства. Сутність та коротка характеристика складових функціональної організованості як умови розвитку підприємства. Методичні підходи оцінювання функціональної погодженості вертикальних, горизонтальних і сферичних зв'язків. Модель В. Врума. Критерії оцінки розвитку функціонально-операційного центру. Модель оцінки капітальних активів.

Тема 5. Оцінка наявного потенціалу підприємства як складової системної ефективності

Методичні підходи щодо оцінки складових наявного потенціалу розвитку підприємств. Місце трудового потенціалу в формуванні умов ефективності розвитку підприємства. Методика розрахунку трудового потенціалу. Структура техніко-технологічної бази підприємства. Методика розрахунку потенціалу техніко-технологічної бази підприємства.

Оцінка економічності розвитку підприємства. Складові економічності. Альтернативні затрати. Трансакційні затрати. Оцінювання затрат інтелектуальних ресурсів в процесі розвитку підприємства. Зведена схема оцінювання складових наявного потенціалу розвитку підприємств.

Тема 6. Оцінка функціональної організованості як складової системної ефективності

Своєчасність та швидкодія прийняття рішень. Цикли відтворення засобів і предметів праці, людського капіталу. Коефіцієнт своєчасності розвитку підприємства. Ментальні моделі. Ментальна карта прийняття рішення відносно ефективності розвитку підприємства.

Стійкість розвитку підприємства. Фінансова стійкість. Виробнича стійкість. Оцінювання виробничої стійкості з використання теорії масового обслуговування. Організаційна стійкість. Оцінювання організаційної стійкості з використання теорії ігор. Приклад оцінювання організаційної стійкості машинобудівного підприємства. Оцінювання організаційної стійкості на базі кооперативних ігор.

Інші складові функціональної організованості розвитку підприємства. Актуалізація функцій персоналу компанії. Мотивуючий потенційний бал. Приклад оцінювання мотивуючого потенційного балу машинобудівного підприємства. Тренінг як метод підвищення рівня актуалізації функцій персоналу підприємства. Рациональна комбінація властивостей зосередження та

лабільності в процесі розвитку підприємства. Нейтралізація дисфункцій в процесі розвитку підприємства. Замкнутий контур управління підприємством

Тема 7. Оцінка результативності як складової системної ефективності розвитку підприємства

Порівняльна характеристика методів оцінювання результативності розвитку підприємства. Збалансована система показників Нортон-Каплана. Збалансована система показників Л. Мейсела. Інтегрована модель збалансованої системи показників і показника економічної доданої вартості. Піраміда ефективності К. Макнейра, Р. Ланча та К. Кроса. Модель EP²M К. Адамса й П. Робертса.

Багатовимірний факторний аналіз показників результативності розвитку машинобудівних підприємств. Місце машинобудівних підприємств в розвитку України. Основні показники результативності машинобудівних підприємств України. Багатовимірний факторний аналіз з використанням програмного пакету Statistica 6.0. Факторні навантаження показників результативності розвитку машинобудівних підприємств України. Радіальна діаграма лідерів машинобудування.

Тема 8. Методичне забезпечення оцінки системної ефективності розвитку підприємства

Методичне забезпечення агрегування умов системної ефективності розвитку підприємства. Агрегована структура умов системної ефективності розвитку підприємства. Піраміда формування інтегрального показника. Методи агрегування. Структура агрегування умов системної ефективності розвитку підприємства.

Оцінювання умов системної ефективності розвитку підприємства методом аналізу ієрархій. Характеристика основних понять методу аналізу ієрархій: фокус, сили, актори, актори, ісход, узагальнений сценарій. Процедура реалізації методу аналізу ієрархій. Ієрархія прямого процесу оцінювання умов системної ефективності розвитку підприємства. Приклад застосування методу аналізу ієрархій на машинобудівному підприємстві. Ієрархія зворотного процесу оцінювання умов системної ефективності розвитку підприємства.

3. Рекомендована література

3.1. Основна

1. Гонтарева И. В. Системная эффективность предприятия: сущность, факторы, структура / И. В. Гонтарева, Р. М. Нижегородцев. – Москва-Киров: ВСЭИ, 2012. – 152 с.

2. Гонтарева І. В. Оцінювання системної ефективності функціонування і розвитку промислових підприємств: монографія / І. В. Гонтарева. – Харків: ВД "ІНЖЕК", 2011. – 480 с.

3. Економіка підприємства: компетентність і ефективність розвитку: монографія / В. С. Пономаренко, М. В. Афанасьєв, І. В. Гонтарева та інш.; за заг. ред. д.е.н., проф. Пономаренка В. С. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 187 с.

3.2. Додаткова

1. Амоша А. И. Основы конструирования экономических систем. Кн. 2. Производственно-экономические системы: монография / А. И. Амоша, Е. Т. Иванов.– Донецк : ИЭП НАН Украины, 2008. – 312 с.

2. Афанасьєв Н. В. Управление развитием предприятия: Монография / Н. В. Афанасьєв, В. Д. Рогожин, В. И. Рудыка – Х. : Издательский дом "ИНЖЭК", 2003. – 184 с.

3. Афанасьєв М. В. Тренінг формування компетенцій з економіки підприємства: навчальний посібник / М. В. Афанасьєв, І. В. Гонтарева, Д. О. Тищенко. – Харків : ВД "Інжек", 2010. – 328 с.

4. Гонтарева І. В. Управління проектами: підручник. Харків: Вид. ХНЕУ, 2011. – 384 с.

5. Економіка підприємства : підручник / М. Г. Грещак, В. М. Колот, О. Г. Мендрул та ін.; за заг. ред. Г. О. Швиданенко; вид. 4-те., перероб і доп. – К. : КНЕУ, 2009. – 816 с.

6. Забродский В. А. Развитие крупномасштабных экономико-производственных систем / В. А. Забродский, Н. А. Кизим. – Х. : Бизнес Информ, 2000. – 72 с.

7. Клейнер Г. Б. Стратегия предприятия / Г. Б. Клейнер. – М. : "Дело" АИХ, 2008. – 568 с.

8. Коуз Р. Фирма, рынок и право: сб. статей / Р. Коуз; пер. с англ. Б. Пинскера; науч. ред. Р. Капелюшников. – М.: Новое издательство, 2007. – 224 с.

9. Орлов П. А. Обоснование цен на машины производственного назначения на основе учета их эффективности: научное издание / П. А. Орлов, Н. И. Алдохина. – Харьков : ХНЭУ, 2004. – 212 с.

10. Пономаренко В. С. Конкурентоспроможність у комплексному оцінюванні ефективності розвитку промислового підприємства / В. С. Пономаренко, І. В. Гондарева // Конкурентоспроможність: проблеми науки та практики: монографія / Під ред. д-ра екон. наук, проф. Пономаренка В. С., д-ра екон. наук, проф. Кизима М. О., д-ра екон. наук, проф. Іванов Ю. Б. – Х. : ФОП Павленко О. Г.; ВД "ІНЖЕК", 2011. – 352 с. – С. 295-216

11. Пономаренко В. С. Оцінка ефективності комплексу факторів актуалізації трудового потенціалу промислових підприємств / В. С. Пономаренко, І. В. Гондарева // Інновації: проблеми науки та практики: монографія / Під ред. д-ра екон. наук, проф. Пономаренка В. С., д-ра екон. наук, проф. Кизима М. О., д-ра екон. наук, проф. Ястремської О. М. – Х. : ФОП Павленко О. Г.; ВД "ІНЖЕК", 2010. – 304 с. – С. 9-25

12. Пономаренко В. С. Проблеми підготовки компетентних економістів та менеджерів в Україні [Текст] : монографія / В. С. Пономаренко. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2012. – 327 с.

13. Пономаренко В. С. Стратегічне управління підприємством / В. С. Пономаренко. – Харків : Основа, 1999. – 620 с.

14. Пономаренко В. С. Стратегічне управління розвитком підприємства: навч. посібник / В. С. Пономаренко, О. І. Пушкар, О. М. Тридід. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2002. – 640 с.

15. Пономаренко В. С. Стратегія розвитку підприємства в умовах кризи: монографія / В. С. Пономаренко, О. М. Тридід, М. О. Кизим. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2003. – 328 с.

16. Пономаренко В. С. Управління трудовим потенціалом: наукове видання / В.С. Пономаренко [та інш.]. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2006. – 348 с.

17. Салига С. Я. Удосконалення методів оцінки ефективності розвитку підприємств / С. Я. Салига, К. С. Салига, Л. І. Кирилова, О. В. Скачкова. – Запоріжжя : ЗІДМУ, 2007. – 56с.

18. Combining EVA with the Balanced Scorecard to improve strategic focus and alignment: 2GC Discussion Paper. – UK: 2GC Active Management, 2001. – P. 5–14.

19. de Haas M. Multilevel design of performance measurement systems: enhancing strategic dialogue throughout the organization / M. de Haas, A. Kleingeld // Management Accounting Research, 1999. – № 10. – P. 233–261.

20. Gontareva I. V. Determination of factors of enterprise system efficiency / I. V. Gontareva // *Nauka i studia.* – 2009. – NR 8(20). – С. 5–11.

21. Guler I. Throwing Good Money After Bad? Political and Influences on Sequential Decision Making in the Venture Capital Industry / I. Guler // *Administrative Science Quarterly*, 2007. – Vol. 52, № 2. – P. 248–285.

22. Kaplan R. S. The future of the balanced scorecard. / R. S. Kaplan, D. P. Norton // *CGMA Magazine*, 2012. – Inaugural issue – P. 32–34.

3.3. Ресурси Internet

1. Buzan T. The Mind Map Book: Unlock Your Creativity, Boost Your Memory, Change Your Life [Електронний ресурс] / Tony Buzan and Barry Buzan. – Режим доступу:

http://www.amazon.co.uk/gp/product/1406647160?ie=UTF8&tag=thibuz-21&linkCode=as2&camp=1634&creative=19450&creativeASIN=1406647160#reader_1406647160

2. Горинов П. Е. Оценка эффективности управления: предмет, методы, инструменты (на примере лесопильно-деревообрабатывающего комбината ЛДК) [Електронний ресурс] / П. Е. Горинов // Сборник трудов Роль аналитика в управлении компанией. – М. : ИКФ Альт, 2002. – 28 июня. – Режим доступу: <http://www.aup.ru/books/m74/4.htm>

3. Господарський кодекс України (із змінами і доповненнями, внесеними Законами України) // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

4. ЛігаБізнесІнформ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.liga.net/

5. Налоги и бухгалтерский учет [Електронний ресурс]. – Режим доступу: basa.tav.kharkov.ua/

6. Нормативні акти України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nau.kiev.ua/

7. Право. Україна. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.legal.com.ua/cgi-bin/matrix.cgi/pravo.html

8. Сервер Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua/

9. Українське право [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrpravo.com/

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання тестові завдання, письмові контрольні роботи, експрес-опитування, презентації матеріалу на семінарських заняттях, індивідуальні розрахункові завдання, індивідуальне науково-дослідне завдання.